

рішнього розпорядку установ виконання покарань, затв. наказом Міністерства юстиції України 29 грудня 2014 року № 2186/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1656-14>. 5. *Офіційний веб-сайт Академії державної пенітенціарної служби* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dps-academy.org/index1.html>. 6. *Кримінально-виконавчий кодекс України* : Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. 7. Жук О. М. Особливості підготовки та порядок звільнення жінок з установ відбування покарань / О. М. Жук // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 4. – С. 287. 8. *Сторчак Н. А.* Впровадження в законодавчу базу основних понять, що стосуються проблем постпенітенціарної адаптації осіб, звільнених із місць позбавлення волі / Н. А. Сторчак, Н. С. Забродська // Збірник наукових праць студентів НУК. – 2014. – № 1. – С. 81.

Lahotska V. Preventing recidivism women: some penitentiary problems

In the article the problem of understanding women's penal measures to prevent recidivism as those aimed at reducing recidivism among this category of prisoners. Proved that in order to prevent female recidivism Ukraine needs to improve the law so that the legal status of women was privileged compared to men only when it comes to protection of motherhood and childhood, on the other hand to the physiological status of women not only worsened her legal situation compared with the situation of the convicted man.

Was found disadvantages of release on probation of pregnant women and women with children up to seven years. In particular, it is concluded that the definition of probation this category of prisoners within the term for which by law a woman can be dismissed from work due to pregnancy, birth and until the child reaches the age of seven may question the humanistic orientation release from punishment of pregnant women and women with children up to seven years.

In order to improve the prevention of recidivism in women's penal institutions proposed in the structure of the State Penitentiary Service of Ukraine to establish a special department of the problems women prisoners serving sentences. Given the importance of the preparatory phase of the convicted woman's release from punishment appropriate in each institution penal create a program such training, which should have an individual character and include the aim and objectives, a list of measures needed to achieve the objectives, time frame and consider your deep psychological Diagnostic women prisoners.

Key words: *prevention, women's recurrent crime, penal measures penitentiaries, preparing prisoners for release.*

УДК 349.6

Г. М. ЛЕВІНА,
аспірантка

ПРАВОВА ПРИРОДА ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ (В КОНТЕКСТІ ОХОРОНИ РІДКІСНИХ ВИДІВ ДИКИХ ТВАРИН)

У статті розглянуто національне законодавство та теоретичні розробки, що визначають правову природу Червоної книги в Україні на сучасному етапі. Здійснено аналіз Червоної книги України як офіційного державного документа з виокремленням приманих її ознак та особливостей. Викладено висновки про правове значення Червоної книги України.

Ключові слова: Червона книга України, правова природа, рідкісні види тварин, охорона тварин.

Левина Г. Н. Правовая природа Красной книги Украины (в контексте охраны редких видов диких животных)

В статье рассмотрены национальное законодательство и теоретические разработки, которые определяют правовую природу Красной книги в Украине на современном этапе. Осуществлен анализ Красной книги Украины как официального государственного документа с выделением присущих ей признаков и особенностей. Изложены выводы о правовом значении Красной книги Украины.

Ключевые слова: Красная книга Украины, правовая природа, редкие виды животных, охрана животных.

Levina G. The legal nature of the Red Book of Ukraine (in the context of the protection of rare species of wild animals).

The article deals with national law and theoretical developments that define the legal nature of the Red Book of Ukraine at the current stage. The analysis and legal value of the Red Book of Ukraine as an official state document was carried out.

Key words: the Red Book of Ukraine, legal nature, rare animals, animal protection.

Відповідно до ч. 1 ст. 64 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища України»¹ рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, види тваринного світу, які постійно або тимчасово перебувають (зростають) у природних умовах у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, підлягають особливій охороні і заносяться до Червоної книги України.

Відносини, пов'язані з веденням Червоної книги України (щодо тваринного світу), регулюються, крім названого базового закону, також законами України «Про тваринний світ», «Про природно-заповідний фонд України», «Про захист тварин від жорстокого поводження», «Про Червону книгу України» та іншими нормативно-правовими актами (ст. 1 спеціального Закону України «Про Червону книгу України»).

Основною метою законодавства про Червону книгу України є запобігання зникненню із природи рідкісних видів тваринного світу та забезпечення збереження їх генофонду (ст. 2 Закону України «Про Червону книгу України»).

Червона книга України і законодавство, що регулює відносини у цій сфері, є правовими інструментами, що мають надзвичайно важливе екологічне та юридичне значення.

Розкриття певних правових характеристик Червоної книги України здійснено в працях Д. П. Дичюте, О. С. Колбасова, Ф. Х. Адіханова, П. В. Чашкіна, Я. О. Герасименко та ін.

Однак у вітчизняній юридичній науці правова природа сучасної Червоної книги України є маловивченою з точки зору розуміння її юридичних характеристик, ролі серед інших правових явищ та місця в системі права з виявленням притаманних їй специфічних істотних ознак.

Насамперед слід спинитись на тому факті, що в нормах українського законодавства з регулювання відносин щодо тваринного світу часто застосовується

ся формулювання «види тварин, занесені до Червоної книги України». Наприклад, у Інструкції про порядок видачі дозволів на добування (збирання) видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, навіть у назві зроблено посилання на Червону книгу². У ст. 90 Кодексу України про адміністративні правопорушення та в ст. 248 Кримінального кодексу України так само зроблено посилання на Червону книгу України: в першому випадку визнано адміністративним проступком погіршення середовища перебування (зростання) тварин і рослин, види яких занесені до Червоної книги України³; в другому – визнано злочином та встановлено кримінальну відповідальність за полювання на звірів, птахів чи інші види тваринного світу, що занесені до Червоної книги України⁴. Іншими словами, в цих випадках має місце не лише конкретизація в правовій нормі видів тварин, стосовно яких здійснено відповідне правове регулювання, а й робиться відсилання до самої Червоної книги України. Це означає, що названі та й інші подібні норми права не здатні здійснити правове регулювання без системної взаємодії з Червоною книгою України, оскільки самі по собі не містять для цього необхідної інформації. Такі норми права тісно пов'язані з Червоною книгою України та повнота їх змісту й практична реалізація залежать від неї, що зумовлює її важливе теоретико-практичне правове значення. А всі явища з правовою якістю без винятку супроводжує правова природа⁵, визначення якої дає зрозуміти суть цього явища.

За своїм виглядом, формою та змістом Червона книга України є звичним для нас друкованим книжковим виданням⁶. Але її особливість у правовому сенсі полягає у тому, що спеціальним законом їй надано статус *офіційного державного документа*. Так, у ч. 1 ст. 3 спеціального Закону⁷ закріплено, що Червона книга України є офіційним державним документом, який містить перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного та рослинного світу в межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, а також узагальнені відомості про сучасний стан цих видів тваринного та рослинного світу й заходи щодо їх збереження та відтворення.

Законодавство України не містить визначення поняття «офіційний державний документ». Розкриття юридичного змісту цієї дефініції можна здійснити через системний аналіз теоретичних розробок і законодавчо визначених термінів «документ», «офіційний документ», «державний документ», а також через пов'язані терміни «офіційна інформація» тощо. І хоча розкриття змісту поняття «офіційний державний документ» не є предметом докладного розгляду у даній статті, однак з'ясування основних характеристик цього правового явища є важливим для розуміння правової природи Червоної книги України. З-поміж наведених різними вченими основних ознак «офіційного державного документа», для Червоної книги України є характерними такі.

По-перше, Червона книга України, як і будь-який інший офіційний державний документ, має *матеріальну форму (носій)*⁸, а саме: паперову⁹ та електронну¹⁰, але особливістю її паперової форми є книжковий формат документа. Кожен аркуш Червоної книги України складається з текстових статей про вид

тваринного світу. Кожна стаття, у свою чергу, супроводжується ілюстрацією та картосхемою поширення виду в Україні. Книга містить також ряд нормативних документів про саму Червону книгу України та довідкові матеріали.

По-друге, Червона книга України, як і будь-який інший офіційний державний документ, містить інформацію (відомості та/або дані), створену органами державної влади та/або такою, що знаходиться у володінні, користуванні та розпорядженні уповноважених органів державної влади, але особливістю Червоної книги України є: *те, що вона містить як доволі великий обсяг офіційної державної інформації* (останнє, третє, видання тому «Тваринний світ» Червоної книги України (2009) налічує 600 сторінок), так і *різні види іншої інформації* (адміністративної, правової, екологічної, статистичної тощо)¹¹. Наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 15 Закону України «Про Червону книгу України» методичне забезпечення ведення Червоної книги України здійснюється на основі використання відомостей, які містяться в кадастрах тваринного і рослинного світу, природно-заповідного фонду, літописах природи заповідників та національних природних парків, а також в інших науково-технічних інформаційних матеріалах¹².

Особливістю інформації, що міститься в цьому документі, є *й відкритий режим доступу* до неї. При цьому законодавство не передбачає видання Червоних книг України у тій чи іншій кількості, для забезпечення всіх зацікавлених осіб примірниками такої книги на платній чи безоплатній основі (в певних випадках це є недоліком). Однак згідно з ч. 4 ст. 12 Закону України «Про Червону книгу України», відповідні відомості про зміст Червоної книги України, стан занесених до неї видів тваринного і рослинного світу підлягають широкому оприлюдненню, у тому числі через засоби масової інформації, доведенню до відома підприємств, навчальних закладів, наукових, виховних та інших установ і організацій¹³.

По-третє, кожне видання Червоної книги України є *закінченим рішенням спеціально уповноважених органів державної влади*¹⁴ у певному періоді (наприклад, Червона книга України. Тваринний та рослинний світ (однотомне перше видання, 1980)¹⁵; Червона книга України. Тваринний світ (друге видання, 1994)¹⁶; Червона книга України. Тваринний світ (третє видання, 2009)¹⁷, але особливістю цього офіційного державного документа є *продовження на постійній і систематичній основі роботи над ним, так зване «ведення Червоної книги України»* – у період між попереднім виданням до наступного. Відповідно до ч. 1 ст. 15 Закону України «Про Червону книгу України» ведення Червоної книги України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (на даний час цим органом є Міністерство екології та природних ресурсів України)¹⁸.

Наукове забезпечення ведення Червоної книги України, підготовку пропозицій про занесення до Червоної книги України та про виключення з неї видів тваринного світу здійснює Національна комісія з питань Червоної книги України, яка створюється Національною академією наук України (ч. 3 ст. 15

Закону України «Про Червону книгу України»¹⁹). За юридичною термінологією «ведення» ресстрів, будь-яких баз даних тощо означає насамперед «комплекс заходів, які забезпечують збір, накопичення та актуалізацію інформації щодо певного об'єкта»²⁰ (це стосується й даної ситуації «щодо об'єктів, занесених до Червоної книги України, а також щодо рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного світу, які є кандидатами для включення до Червоної книги України»).

Саме тому можна погодитись із думкою В. Є. Флінта, що Червона книга – «документ перманентної дії, вона постійно оновлюється за рахунок надходження нової інформації та характеризує стан кожного виду в конкретний період»²¹.

Ще однією особливістю національної Червоної книги в контексті даної її характеристики є встановлення в ній «*презупції винятковості*»²² щодо об'єктів тваринного світу, яка означає, що будь-який вид тваринного світу є звичайним (так званим «нерідкісним», «нечервонокнижним»), поки не встановлено протилежне у черговому виданні Червоної книги України, оформленому у вигляді закінченого рішення спеціально уповноваженого органу влади.

По-четверте, Червона книга України як офіційний державний документ *виникає (підлягає створенню) насамперед у процесі здійснення державою та її державними органами своїх завдань та функцій*²³; створення такого документа належить до кола обов'язків державних органів, а саме: Міністерства екології та природних ресурсів України (ведення книги, прийняття рішення про включення/виключення із книги), Кабінету Міністрів України (офіційне видання та розповсюдження книги), Національної комісії з питань Червоної книги України (наукове забезпечення ведення книги, узагальнення пропозицій про включення/виключення із книги).

Відповідно до ч. 4 ст. 14 Закону України «Про Червону книгу України» аналіз та узагальнення пропозицій різних зацікавлених осіб про включення/виключення із книги здійснюються Національною комісією з питань Червоної книги України. На Національну комісію, відповідно до положення про неї, покладається науково-організаційне забезпечення та координація ведення Червоної книги України (у 2009 р. згідно з Положенням про Національну комісію з питань Червоної книги України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2004 р. за № 1176²⁴; а після внесення змін до законодавства з цього питання у 2013 р.²⁵ – відповідно до постанови Президії Національної академії наук від 26.06.2013 р. № 97²⁶).

Згідно з ч. 5 ст. 14 Закону України «Про Червону книгу України» рішення про занесення видів тваринного і рослинного світу до Червоної книги України приймається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (Мінприроди України), за поданням Національної комісії з питань Червоної книги України.

Наразі в Україні чинним є третє видання Червоної книги України (тваринний світ), яке було надруковане у 2009 р. (тираж 5000 примірників)²⁷. Даний

документ змінив попереднє, друге, видання Червоної книги України (тваринний світ), яке існувало ще з 1994 р. (тираж 2400 примірників)²⁸.

Перелік видів тварин, що занесений до третього видання Червоної книги України (тваринний світ), а також тих, що виключені із нього, був затверджений наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 17.06.2009 р. № 313²⁹. Цей наказ був прийнятий відповідно до рішення Національної комісії з питань Червоної книги України від 18.12.2007 р. (протокол № 7) та від 24.04.2009 р. (протокол № 13)²⁰.

Мінприроди України здійснює також ведення Червоної книги України (п. «і» ч. 1 ст. 20, ч. 4 ст. 64 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»³¹; ч. 1 ст. 15 Закону України «Про Червону книгу України»³²; абз. 16 пп. 37 п. 4 Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 р. № 32³³).

Відповідно до ч. 6 ст. 12 Закону України «Про Червону книгу України, Кабінет Міністрів України забезпечує офіційне видання та розповсюдження Червоної книги України не рідше одного разу на 10 років³⁴.

Особливістю Червоної книги України як офіційного державного документа є те, що, крім названих державних органів, у створенні Червоної книги України беруть участь й інші суб'єкти: наукові установи, окремі науковці, представники зацікавленої громадськості тощо. Так, Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України визначений Президією Національної академії наук України, базовою установою Національної комісії з питань Червоної книги України (постанова Президії Національної академії наук України «Про Національну комісію з питань Червоної книги України» від 26.06.2013 р. № 97³⁵). А відповідно до ч. 3 ст. 14 Закону України «Про Червону книгу України» пропозиції про занесення до Червоної книги України видів тваринного світу можуть вносити відповідні науково-дослідні установи, державні та громадські організації, окремі фахівці, вчені³⁶.

По-п'яте, Червона книга України підлягає створенню, веденню, виданню за рахунок коштів Державного бюджету України. Це є однією із визначальних ознак книги як державного документа, а також документа, що перебуває у власності держави. Зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Червону книгу України» ведення Червоної книги України фінансується за рахунок коштів Державного бюджету України³⁷.

По-шосте, Червона книга України як офіційний державний документ підлягає виданню (публікації), оприлюдненню та розповсюдженню компетентним органом державної влади³⁸ – Кабінетом Міністрів України не рідше одного разу на 10 років (ч. 6 ст. 12 Закону України «Про Червону книгу України»).

По-сьоме, Червона книга України як офіційний державний документ встановлює факти, містить інші відомості, що мають юридичне значення. У ч. 2 ст. 3 Закону України «Про Червону книгу України» встановлено, що Червона книга України є основою для розроблення та реалізації програм (планів дій),

спрямованих на охорону та відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, занесених до неї.

У цьому ж Законі закріплено положення про врахування вимог щодо охорони об'єктів Червоної книги України під час: розроблення нормативно-правових актів (абз. 3 ч. 2 ст. 11), розміщення продуктивних сил, вирішення питань відведення земельних ділянок, розроблення проектної та проектно-планувальної документації, проведення екологічної експертизи (абз. 8 ч. 2 ст. 11).

Викладене дає підстави стверджувати, що стосовно цього офіційного державного документа діє презумпція достовірності інформації, зазначеної у ньому³⁹.

Правове ж значення Червоної книги України полягає у такому:

– цей документ є офіційним визнанням державою проблеми суттєвого зменшення на її території чисельності видів тваринного світу та їх зникнення, офіційним визнанням необхідності вжиття державних заходів для їх охорони, офіційним визнанням підтримки міжнародного екологічного процесу та участі у ньому щодо охорони тваринного світу без кордонів;

– на законодавчому рівні проголошена офіційним державним документом, тобто таким, який містить відкриту, достовірну, велику за обсягом інформацію, що має юридичне значення, викладеним у формі закінченого рішення у паперовій (книжковій) та електронній формі, створеним насамперед органом державної виконавчої влади спільно з іншими державними та недержавними органами й особами за рахунок коштів Державного бюджету України, робота над яким у періоди між черговими виданнями триває постійно, а її результати (інформація, дані тощо) є власністю держави;

– сама по собі правовідносин між людьми не створює. Подібно санітарним, технічним, будівельним та іншим нормам вона відображає закони природи та належить до розряду так званих техніко-юридичних норм⁴⁰. Норми Червоної книги України діють не самостійно, а лише в сукупності з іншими правовими нормами⁴¹;

– є тим документом, який на офіційному державному рівні визначає, які види тваринного світу є рідкісними і такими, що перебувають під загрозою зникнення та потребують особливої охорони на території України. Саме включення того чи іншого виду дикої тварини до Червоної книги є одним із юридичних формалізуючих ознак рідкісного чи зникаючого виду як об'єкта правової охорони⁴²;

– є основою для розроблення та реалізації програм (планів дій), спрямованих на охорону та відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, занесених до неї;

– містить вимоги щодо охорони занесених до неї об'єктів тваринного світу, які є обов'язковими для врахування при розробленні нормативно-правових актів, розміщення продуктивних сил, вирішення питань відведення земельних ділянок, розроблення проектної та проектно-планувальної документації, проведення екологічної експертизи;

– вказує, щодо яких видів тваринного світу повинні бути встановлені обмеження на спеціальне використання, оскільки законодавчо визначено, що спеціальне використання (добування, збирання) об'єктів Червоної книги України здійснюється у виняткових випадках лише у наукових і селекційних цілях, у тому числі для розмноження, розселення і розведення у штучно створених умовах, а також для відтворення популяцій за дозволом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, на підставі рішень Національної комісії з питань Червоної книги України, прийнятих відповідно до її повноважень;

– породжує на державному рівні вжиття цілої низки заходів (дій), прийняття необхідних нормативно-правових та інших актів (рішень), у т. ч. створення структурних підрозділів, органів, установ, організацій, що наділені повноваженнями стосовно її створення, ведення, видання, розповсюдження тощо, а також щодо охорони та відтворення занесених до неї об'єктів тваринного світу;

– породжує державні фінансові правовідносини та є їх складовою, оскільки законодавчо визначені та інші необхідні державні заходи (дії) щодо створення, ведення, видання, розповсюдження Червоної книги України, а також щодо охорони та відтворення занесених до неї об'єктів тваринного світу здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України;

– сприяє охороні видів тваринного світу не лише в межах країни, а й на міжнародному рівні⁴³, вона є об'єктом та підставою виникнення міждержавних, міжнародних відносин, формування міждержавних програм та спільного з іншими державами, міжнародного фінансування у сфері охорони тваринного світу України, який є складовою світової природної спадщини;

– відіграє важливу роль у визначенні підстав правопорушень та в правовому регулюванні юридичної відповідальності, зумовлюючи встановлення більш суворої юридичної відповідальності за правопорушення щодо видів тварин (так само, як і рослин), занесених до Червоної книги України.

1. *Про охорону навколишнього природного середовища:* Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546. **2.** *Інструкція про порядок видачі дозволів на добування (збирання) видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 01.02.1993 р. № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0004-93>. **3.** *Кодекс України про адміністративні правопорушення* від 07.12.1984 р. № 8073-Х // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122. **4.** *Кримінальний кодекс України* від 05.04.2001 р. № 2341-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – Ст. 920. **5.** *Комиссарова Е. Г.* Формально логические аспекты понятия «правовая природа» / Е. Г. Комиссарова // *Вестник Пермского университета. Юридические науки.* – 2012. – Вып. 2 (16). – С. 23. **6.** *Книжкове видання* – видання у вигляді блока скріплених у корінці аркушів друкованого матеріалу будь-якого формату в обкладинці чи оправі / ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види. Терміни та визначення, затверджений та введений в дію наказом Держстандарту України від 23.12.1995 р. № 58 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/oneregulations/14250>. **7.** *Про**

Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. за № 3055-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 201. **8.** *Погорілецька А. В.* Офіційна інформація: теоретико-правовий аспект / А. В. Погорілецька // Вісник Вищої ради юстиції. – 2012. – № 1 (9). – С. 134. **9.** *Червона книга України.* Тваринний світ / за заг. ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с. **10.** *Червона книга України.* Тваринний світ (2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://redbook-ua.org>. **11.** *Відповідно до ст. 10 Закону України «Про інформацію»* за змістом інформація поділяється на такі види: інформація про фізичну особу; інформація довідково-енциклопедичного характеру; інформація про стан довкілля (екологічна інформація); інформація про товар (роботу, послугу); науково-технічна інформація; податкова інформація; правова інформація; статистична інформація; соціологічна інформація; інші види інформації / Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650. **12.** *Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. за № 3055-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 201.* **13.** Там же. **14.** *Погорілецька А. В.* Офіційна інформація: теоретико-правовий аспект / А. В. Погорілецька // Вісник Вищої ради юстиції. – 2012. – № 1 (9). – С. 134. **15.** *Червона книга України.* Тваринний світ / редкол.: М. М. Щербак (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1994. – С. 12. **16.** Там само. **17.** *Червона книга України.* Тваринний світ / за заг. ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с. **18.** *Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 р. № 32 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 10. – Стор.-14.* **19.** *Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. за № 3055-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 201.* **20.** *Положення про державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 р. № 1288 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 36. – Стор. 43.* **21.** *Флинт В. Е.* Красная книга как важнейший элемент стратегии охраны редких животных / В. Е. Флинт // Проблемы охраны редких животных (Материалы к Красной книге): сб. науч. трудов. ЦНИЛ Главохоты РСФСР. – М. – 1987. – С. 5. **22.** *Захарченко А. В.* Презумпции Красной книги // Вестник Югорского государственного университета. – 2012. – Вып. 3 (26). – С. 22. **23.** *Погорілецька А. В.* Офіційна інформація: теоретико-правовий аспект / А. В. Погорілецька // Вісник Вищої ради юстиції. – 2012. – № 1 (9). – С. 135. **24.** *Положення про Національну комісію з питань Червоної книги України, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2004 р. за № 1176 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 36. – Ст. 35.* **25.** *Мається на увазі Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та природних ресурсів, у тому числі на місцевому рівні» від 16.10.2012 р. № 5456-VI // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 46. – Ст. 640.* **26.** *Про Національну комісію з питань Червоної книги України: Постанова Президії Національної академії наук України від 26.06.2013 р. № 97 [Електронний ресурс] / Головний портал НАН України. Нормативно-правові акти. Режим доступу: http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/nas/2013/regulations/OpenDocs/130626_97.pdf.* **27.** *Червона книга України.* Тваринний світ / за заг. ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с. **28.** *Червона книга України.* Тваринний світ / редкол.: М. М. Щербак (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1994. – 464 с.: іл. **29.** *Про затвердження переліків видів тварин, що заносяться до Червоної книги України (тваринний світ), та видів тварин, що виключені з Червоної книги України (тваринний світ): Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 17.06.2009 р. № 313 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 55. – Ст. 198.* **30.** Там само, преамбула. **31.** *Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р.*

№ 1264-ХП // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546. **32.** *Про Червону книгу України*: Закон України від 07.02.2002 р. за № 3055-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 201. **33.** *Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України*, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 р. № 32 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 10. – Ст. 14. **34.** *Про Червону книгу України*: Закон України від 07.02.2002 р. за № 3055-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 201. **35.** *Про Національну комісію з питань Червоної книги України*: Постанова Президії Національної академії наук України від 26.06.2013 р. № 97 [Електронний ресурс] / Головний портал НАН України. Нормативно-правові акти. Режим доступу: http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/nas/2013/regulations/OpenDocs/130626_97.pdf. **36.** *Про Червону книгу України*: Закон України від 07.02.2002 р. за № 3055-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 201. **37.** Там само. **38.** *Юридична енциклопедія*: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – т. 4: Н-П. – 2002. – 720 с.: іл. **38.** *Юридична енциклопедія*: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – т. 4: Н-П. – 2002. – С. 376. **39.** *Яременко О. І.* Офіційна державна інформація в Україні: поняття та право на доступ / О. І. Яременко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 8. – С. 90. **40.** *Адиханов Ф.* Правовое значение Красной книги / Ф. Адиханов // Социалистическая законность: науч.-практ. журнал. – 1986. – № 9. – С. 55. **41.** Там само, С. 56. **42.** *Колбасов О. С.* Юридическое значение Красной книги / О. С. Колбасов, Д. П. Дичюте // Проблемы охраны редких животных (Материалы к Красной книге): сб. науч. трудов. ЦНИЛ Главохоты РСФСР. – М. – 1987. – С. 16. **43.** *Охрана природы – задача всенародная* / [Андриенко А. Л., Баско А. П., Вакулюк П. Г. и др.]; сост.: А. Л. Андриенко, П. И. Лапечук, Н. Н. Смолина. – К.: Политиздат. – 1987. – С. 174.

Levina G. The legal nature of the Red Book of Ukraine (in the context of the protection of rare species of wild animals).

The article deals with national law and theoretical developments that define the legal nature of the Red Book of Ukraine at the current stage. The analysis of the Red Book of Ukraine as an official state document is carried out with distinguishing its inherent characteristics and features, namely the following: 1) the Red Book of Ukraine has the material form (medium): paper and electronic medium, but the peculiarity of its paper form is the book format of the document; 2) the Red book of Ukraine contains information created by the state governing bodies and/or the one that is in the possession, use or disposal of the authorised state governing bodies, but its specifics are the following: a) placing in the book a fairly large amount of official state information (latest third edition of the “Animal World” volume (2009) consists of 600 pages), b) combining different types of information in the document (administrative, legal, environmental, statistical etc.); c) open access to the information contained in the book; 3) each edition of the Red Book of Ukraine is a complete resolution of the specially authorised state governing bodies in a certain period, but the features of this document are: a) continuous work on it on a regular and systematic basis, the so-called “maintenance of the Red Book of Ukraine”; b) establishment in Ukraine “presumption of exclusivity” with respect to the objects of the animal world, which implies that any kind of wildlife is normal (so-called “non-rare”), until otherwise determined in the following edition of the Red Book of Ukraine; 4) the Red Book of Ukraine originates (is subject to establishment) primarily in the process of implementation by the state and its state authorities of their tasks and functions, but the feature is that, in addition to mentioned state governing bodies other parties also participate in creation of the Red Book of Ukraine, namely: academic institutions, individual scientists, representatives of the interested public etc; 5) the Red Book of Ukraine shall be created, main-

tained, published at the expense of the State Budget of Ukraine; 6) the Red Book of Ukraine shall be published, disclosed and distributed by the competent state governing body – the Cabinet of Ministers of Ukraine at least once per 10 years; 7) the Red Book of Ukraine establishes facts and contains other information of legal significance.

The legal value of the Red Book of Ukraine is as follows: 1) it is the official state recognition of the problem of the disappearance or significant decrease of the number of species of wildlife on its territory and recognizing the need to address it, including through international cooperation; 2) it is an official state document; 3) the provisions of the Red Book of Ukraine are applied not independently, but only in conjunction with other legal provisions; 4) it is the document, which at the state level determines which species of wildlife are rare and endangered and that require special protection in Ukraine; 5) it is the basis for the development and implementation of state programs (action plans) for the protection of wildlife; 6) it is mandatory for consideration in the development of regulations, distribution of productive forces, resolving the issue of land allocation, development of project and project planning documentation, conducting environmental impact assessments; 7) it establishes restrictions on the use of specific types of wildlife included to it; 8) it stimulates at the state level taking a number of actions and approval of the necessary decisions on the protection of species of wildlife included thereto; 9) it is a part of the state financial relations (generates financing at the expense of the State Budget of Ukraine); 10) it contributes to the protection of wildlife species, not only within the country, but also at the international level; it is the basis, the object of international relations, programs and financing; 11) it is the basis for establishing by the state of new offenses and legal responsibility, including the enhanced.

Key words: *the Red Book of Ukraine, legal nature, rare animals, animal protection.*

УДК 349.6

І. В. ОЛЕЩЕНКО,
аспірантка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті викладено результати аналізу законодавства ЄС у сфері екологічного менеджменту. Здійснено класифікацію відповідних нормативно-правових актів ЄС. Розроблено принципи здійснення екологічного менеджменту на підприємствах. Викладено пропозиції щодо удосконалення системи державного регулювання екологічного менеджменту на підприємствах в Україні з урахуванням досвіду ЄС та європейських країн.

Ключові слова: *екологічний менеджмент, охорона довкілля, екологічне законодавство ЄС, принципи екологічного менеджменту.*

Олещенко І. В. Европейский взгляд на законодательное регулирование экологического менеджмента на предприятиях

В статье изложены результаты анализа законодательства ЕС в сфере экологического менеджмента. Осуществлена классификация соответствующих нормативно-правовых актов ЕС. Разработаны принципы осуществления экологического менеджмента на предприятиях. Изложены предложения по совершенствованию системы государственного регулирования экологического менеджмента на предприятиях в Украине с учетом опыта ЕС и европейских стран.